

ศึกษารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ลาว*

STUDY OF MODELS IN LAOS SANGHA ADMINISTRATION

พระมหาวิรัตน์ วิจักษณ์ (วิไลจักร์)

Phramaha Viravad Vichakkhano (Vilaichak)

วิทยาลัยสงฆ์องค์ดี สปป.ลาว

Ongtue Buddhist College, Lao PDR, Laos.

E-mail: moon-rabbit072@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ลาว ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ลาว ได้รับแนวคิดทฤษฎีในการปกครองจาก 2 แนวคิด คือ รูปแบบการปกครองทางตะวันตก เช่น ยุคกรีก ยุคโรมัน ยุคกลาง ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เป็นต้น และรูปแบบการปกครองทางตะวันออก เช่น ยุคจีน และอินเดีย เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปกครองทั้ง 2 รูปแบบได้ส่งผลกระทบต่อหลักการปกครองของคณะสงฆ์ลาว และเป็นรูปแบบเดียวกันกับการปกครองของรัฐบาลลาวตามระบอบประชาธิปไตยประชาชนลาวเช่นกัน องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวได้รวมเอาคณะสงฆ์ 2 นิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย เข้าเป็นนิกายเดียวกัน เพื่อให้การปกครองของคณะสงฆ์ลาวมีความสามัคคีเป็นหลัก ดังปรากฏในพระธรรมวินัยและในธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว พ.ศ. 2541 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ ก็มุ่งฝึกคนลาวให้มีความประพฤติที่ดี ปลูกฝังอุดมการณ์ให้มีความตั้งใจแน่วแน่มั่นคงในทางที่ดี สร้างความเฉลียวฉลาดในการวินิจฉัยว่า สิ่งใดดีหรือไม่ดี หากทำได้ดังนี้ ก็จะเป็นระบบหรือรูปแบบในการสร้างคนดี ช่วยให้คนลาวเข้ามาสู่วงจรการปกครองที่ใช้ธรรมเป็นใหญ่มากขึ้น ดังนั้น รูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนากับรูปแบบการปกครองของพรรคและรัฐ จึงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมให้สังคมลาวมีความสุขที่ยั่งยืนยาวนานตลอดไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, การปกครองคณะสงฆ์ลาว, พระพุทธศาสนา

*Received: 25 April 2020; Revised: 16 May 2020; Accepted: 3 August 2020

Abstract

The objectives of this academic article are to study the pattern of Buddhism in the Buddhist Sangha of Laos. The results of analysis were found that the governing pattern of the Laos Sangha Administration is derived from two concepts of governing theories, namely the western governing forms such as the Greek period, the Roman period, the Middle Ages, the Renaissance period, and the other one is the eastern governing system such as China and India which the 2 forms of governing have affected the governing principles of the Laos Sangha Administration and is the same form of Lao government under the Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) as well. The Lao Buddhist Association has included two monks, Mahanikaya and Dhammayutakanikaya, into the same denomination. So that the rule of the Laos Sangha Administration is mainly unified as shown in the Vinaya Discipline and in the Buddhist Sangha 2541 B.E. and the revised 2547 B.E. In this regard, the aim is to train the Laotian people to have good behavior, cultivate the stable ideology in a good way, and create intelligence in determining what is good or bad. Once they can do as follows, it will be a system or pattern for creating good people and helping the Laotian people to enter the cycle of government administration that uses Dhamma as a big one. Therefore, the form of governing in Buddhism and the form of governing of the party and the Lao state must rely on each other to promote long-lasting happiness in Laos society.

Keywords: Principles, Laos Sangha Administration, Buddhism

บทนำ

ภายหลังที่ประเทศลาว ได้ลบล้างระบอบราชาธิปไตยที่พันสมัย แล้วสถาปนาระบอบสังคมนิยม คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวขึ้นแทนในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 (คณะโฆษณาบรม ศูนย์กลางพรรค, 2558) เหตุการณ์อันยิ่งใหญ่นี้ ได้ทำให้การปฏิวัติชาติประชาธิปไตย จนได้รับชัยชนะ อย่างสง่างามของการก่อสร้างระบอบใหม่ (ไกรสอน พรหมวิหาร, 2520) ไกรสอน พรหมวิหาร นายกรัฐมนตรีลาวคนแรกหลังจากปฏิวัติ ทำให้แอก (อำนาจ) การปกครองอันโหดร้ายของระบบศักดินา และระบอบล่าเมืองขึ้นยุติลงโดยสิ้นเชิง เปิดศักราชใหม่ (สังกาสใหม่) เป็นศักราชแห่งความเป็นเอกราช

อิสรภาพและก้าวขึ้นสู่สังคมนิยมให้แก่ชาตินั้น จนกลายเป็นชัยชนะในประวัติศาสตร์ ที่มีความหมายแห่งยุคสมัยอันลึกซึ้ง เป็นผลจากการต่อสู้และปฏิบัติที่เต็มไปด้วยความเสียสละ ความยากลำบากตลอดมา (คณะโฆษณอบรมขุนย้งกลางพรรค, 2558) การสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็เป็นการยืนยัน ยืนยันถึงการก่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้าง การจัดตั้งอำนาจรัฐของ สปป.ลาว นับแต่ขุนย้งกลางลงมาถึงท้องถิ่น ให้กลายเป็นระบบอำนาจ การปกครองที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและเข้มแข็ง มีกำลังเพียงพอในการคุ้มครองรัฐและคุ้มครองสังคมในขอบเขตทั่วประเทศ (พระมหาบุญทวี วิไลจักร, 2546) ทางฝ่ายคณะสงฆ์ลาวก็ได้ปฏิรูปโครงสร้างระบบการปกครองสงฆ์ใหม่ทั้งหมด โดยได้ยกเลิกองค์การปกครองสงฆ์เก่า ที่เห็นว่าการบริหารขาดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสาเหตุให้หมู่พระสงฆ์แตกแยกทางความคิด และมีการกระทำที่ผิดต่อพระธรรมวินัย และได้สถาปนาองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวขึ้น ในวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ที่วัดพระธาตุหลวงเหนือ เมืองไชยเชษฐา นครหลวงเวียงจันทน์

ตามหลักรัฐศาสตร์การปกครองสมัยใหม่ เพื่อให้สอดคล้องตามกระบวนการแบ่งปันความรู้และถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจร่วมกัน จึงมีพระมหาเถระทั่วประเทศเข้าร่วมประชุมกันอย่างพร้อมเพียง และได้มีมติให้รวมคณะสงฆ์ทั้งสองนิกาย คือ ธรรมยุติกนิกายและมหานิกาย ตามที่มีมาก่อน รวมเป็นคณะสงฆ์ลาว ตามแบบของลัทธิลังกาวงศ์ที่มาจากอินทปัตถนครภาคใต้ของประเทศลาว อาณาจักรเจนละ อ้ายลาว (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2528) โดยมีสโลแกนว่า “สามัคคีพระสงฆ์ลาวให้มีแต่นิกายเดียว” และเห็นชอบให้ยกเลิกสมณศักดิ์ทุกอย่างที่ได้รับพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ลาวในอดีตทั้งหมด เพื่อให้มีความเสมอภาคทางพระธรรมวินัย (พระมหาวิจิตร สิงหาราช, 2543) หากจะมีการใช้สมณศักดิ์แทนชื่อเดิมของตนเอง ก็สามรถทำได้ แต่จะไม่มีผลใด ๆ ทางการปกครองสงฆ์ พึงให้เคารพกันตามอายุพรรษา โดยยึดถือพระธรรมวินัยเป็นหลัก ส่งผลให้การปกครองคณะสงฆ์ลาวสอดคล้องและดำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับฝ่ายบ้านเมือง (พระมหาบัวคำ สาริบุตร, 2538) อันมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวมีอำนาจสูงสุด และเป็นแกนนำในระบบการเมืองแห่งระบบประชาธิปไตยประชาชน ผู้นำพรรคจะเป็นผู้นำพาและวางแนวนโยบายกำหนดทิศทางการขยายตัวของประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวของสังคม ตามความโน้มเอียงของยุคสมัย และตอบสนองความมุ่งมาดปรารถนาอันแรงกล้าของประชาชนลาวทั้งชาติ พรรคฯ จะเป็นผู้เสริมบทบาทและความศักดิ์สิทธิ์ในการคุ้มครองรัฐลาว ความเป็นเจ้าขององค์การแนวลาสร้างชาติ องค์การจัดตั้งมหาชน และองค์การจัดตั้งสังคม (อุดม ขัตติยะ, 2540) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการร่วมใจกันด้วยการผนวกเอาการเมืองกับพระพุทธศาสนา สัมพันธ์เข้าในการศึกษาอบรมต่อประชาชนให้มีความเข้าใจต่อแนวนโยบายของพรรค (คณะโฆษณอบรมขุนย้งกลางพรรค และขุนย้งกลางแนวลาสร้างชาติ, 2552)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง

เพลโต กล่าวว่า การปกครองที่ดีที่สุดอันเป็นสังคมการเมืองในอุดมคติหรืออุดมรัฐ โดยเขาเชื่อว่า มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว ต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมเพื่อสร้างคุณความดีและความสุขขึ้นในสังคม ดังนั้น รัฐจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น หลังจากมนุษย์มีการอยู่รวมกันเป็นสังคม รัฐเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสมบูรณ์ให้เกิดขึ้น จึงเรียกได้ว่า รัฐมีรากฐานมาจากความไม่สมบูรณ์ของมนุษย์ เพลโตมีความคิดเสมอว่า การเมืองเป็นศิลปะอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับศิลปะทั้งหลาย ผู้ที่จะประสบความสำเร็จทางการเมือง จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ ผู้มีคุณวิเศษเท่านั้นที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ปกครอง หน้าที่อันยิ่งใหญ่ของอุดมรัฐคือ จัดระเบียบและส่งเสริมการปกครองโดยชนชั้นผู้นำที่มีคุณธรรม (เรื่องวิทย เกษสุวรรณ, 2549)

อริสโตเติล กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง เพราะตลอดชีวิตของมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับการเมืองตลอดเวลา ถึงแม้ว่าอริสโตเติลจะเป็นศิษย์แห่งสำนักอะคาเดมีของเพลโต แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ อริสโตเติลเน้นถึงความสำคัญของการปกครอง โดยมีกฎหมายเป็นอำนาจสูงสุด โดยมีเหตุผลสำคัญก็เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ การปกครองที่มีกฎหมายสูงสุด จะทำให้เกิดความมั่นคงและมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต อริสโตเติลย้ำให้มีความสำคัญกับความจริงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน และปฏิเสธโลกแม่แบบที่แยกออกจากโลกแห่งประสบการณ์จริง นอกจากการปกครองแล้ว ยังมีคำที่ใกล้เคียงกันอีกคือ คำว่า ระบบการเมือง (Political Systems) หรือระบอบการเมือง (Political Regimes) สองคำหลังนี้เป็นคำที่ใหญ่กว่า เพราะไม่ได้หมายถึง กลไกการปกครองอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงโครงสร้างและกระบวนการทางการเมือง ที่มีความสัมพันธ์ได้ตอบกับสังคมที่ใหญ่กว่าด้วย ระบบหรือระบอบการเมืองจะดีหรือไม่ดีก็อยู่ที่กระบวนการทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านเสรีภาพ ด้านอิสรภาพ เป็นต้น ระบอบการปกครองจึงเป็นลักษณะที่แสดงภาพแทนความจริงของการปฏิบัติของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ระบอบการปกครองต่างจากรัฐบาลตรงที่รัฐบาลอาจเปลี่ยนทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง แต่ระบอบการปกครองจะเปลี่ยนได้ ก็เฉพาะเกิดการปฏิวัติรัฐประหารหรือการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนวิธีอื่น ๆ เช่น การก่อการจลาจล (เรื่องวิทย เกษสุวรรณ, 2549)

โฮจิมินห์ นายวีระ ถาง เขียนไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของโฮจิมินห์” (วีระ ถาง, 2555) โฮจิมินห์ ชื่อเดิมคือ เหงียน ซิน กุง (Nguyen Sinh Cung) เมืองโฮจิมินห์ เป็นชื่อจัดตั้งตามรัฐบุรุษชาวเวียดนาม โฮจิมินห์เกิดเมื่อ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2433 ที่หมู่บ้านฮองตู ต่อมา พ.ศ. 2473 ได้รวบรวมพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม 3 พรรครวมเป็นพรรคเดียว

โดยใช้ชื่อว่า พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ปฏิบัติการเคลื่อนไหวอยู่ที่ฮ่องกงซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ในขณะนั้น ส่งผลให้ชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ต่างประเทศจำนวนมากได้เดินทางกลับมาเวียดนาม และเขาได้รวบรวมชาวเวียดนามส่วนใหญ่ตั้งเป็นฝ่ายเวียดมินห์ เพื่อเตรียมแผนที่จะประกาศเอกราชจากฝรั่งเศส จากนั้นฝ่ายเวียดนามเหนือรบชนะสงครามรัฐบาลเวียดนามใต้และกองทัพสหรัฐ เป็นผลให้รวบรวมประเทศทั้งสองเข้าด้วยกันได้ในที่สุด และก่อตั้งประเทศเวียดนามใหม่ขึ้นโดยใช้ชื่อว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จนกระทั่ง พ.ศ. 2497 หลังจากที่ฝรั่งเศสพ่ายแพ้ในสมรภูมิเดียนเบียนฟู เวียดนามก็ได้ประกาศเอกราชอย่างเป็นทางการ (เชิดเกียรติ อรรถกร, 2540) วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2488 ได้กลายเป็นวันสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม เมื่อโฮจิมินห์ประกาศเอกราชโดยมีใจความตอนหนึ่งว่า “ฝรั่งเศสหนีไปแล้ว ญีปุ่นยอมจำนน ท่านจักรพรรดิบ่าวได้สละราชสมบัติ ประชาชนของเราได้ทำลายโซ่ตรวนที่พันธนาการเราไว้เกือบศตวรรษ และมีชัยชนะได้เอกราชคืนสู่ปิตุภูมิ ขณะเดียวกันประชาชนของเราได้โค่นล้มระบบจักรพรรดิ ซึ่งใช้อำนาจปกครองมาประมาณ 12 ศตวรรษ ณ ที่นี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามได้สถาปนาขึ้นแล้ว” (เชิดเกียรติ อรรถกร, 2540) การรับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงนั้น หรืออีกนัยหนึ่งหากอุดมการณ์ดังกล่าว ไม่สามารถตอบสนองต่อการดำรงอยู่ของชาติ ก็อาจถูกปฏิเสธจากสังคมเวียดนามได้ แต่เป้าหมายในเรื่องเอกราชและอิสรภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญไม่เคยเปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวของโฮจิมินห์ที่ว่า “ไม่มีอะไรมีค่ายิ่งกว่าเอกราชและเสรีภาพ” (เชิดเกียรติ อรรถกร, 2540) โฮจิมินห์ได้กล่าวถึงการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ไว้ในผลงานที่มีชื่อเสียงเรื่อง “เส้นทางการปฏิวัติ” (Duong Cachmenh) ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2469 ว่า หลักสำคัญของการปฏิวัติ คือ

1. การปฏิวัติคืองานอันหนักยิ่งของมวลชน กรรมกร และชาวนา มิใช่มีเพียงวีรบุรุษ จำนวน 2-3 คน เท่านั้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดตั้งมวลชนเพื่อการปฏิวัติ
2. การปฏิวัติจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อดำเนินการภายใต้แนวทางอุดมการณ์มาร์กซ์-เลนิน ดังนั้น จึงต้องมีการจัดตั้งพรรครูปแบบใหม่
3. การปฏิวัติแห่งชาติคือส่วนหนึ่งของการปฏิวัติโลก ดังนั้น ชาวเวียดนามจะต้องร่วมกับกรรมาชีพทั่วโลก ก่อนการปฏิวัติตามแนวนโยบายของสากลนิยม

ประธานสุภานุวงศ์ (เจ้าชายแดง) ในหนังสือเรื่อง “เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ” (คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว, 2534) เขียนไว้ว่า สหายสุภานุวงศ์ประสูติในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2452 ที่พระบางราชธานี (หลวงพระบาง) ในครอบครัวเชื้อสายเจ้าที่ (เชื้อพระวงศ์) ทรงมีพี่น้องด้วยกันหลายคน พระองค์ทรงเป็นโอรสของเจ้ามหาอุปราชบุญคง และหม่อมคำอ้วน ในสมัยที่ยังเยาว์ได้สำเร็จประถมศึกษาที่หลวงพระบาง และวิทยาลัยที่ฮานอย จากนั้นได้เดินทางไปฝรั่งเศสเพื่อศึกษาต่อที่

มหาวิทยาลัยวิศวกรรมก่อสร้างทางและสะพานที่ปารีส ในปี พ.ศ. 2480 ได้สำเร็จการศึกษาและได้รับประกาศนียบัตรวิศวกรทางด้านสะพานและถนน พระองค์ทรงเป็นที่นิยมเบอร์หนึ่งในจำนวนวิศวกรคนแรกของประเทศลาว เมื่อกลับคืนสู่อินโดจีน ก็ได้รับราชการในแขนงโยธาธิการและได้ปฏิบัติงานในหลายแห่งทั้งในประเทศลาว เวียดนาม กัมพูชา

ในต้นปี พ.ศ. 2483 พระองค์ได้ร่วมงานกับขบวนการรักษาติอยู่ในเขตลาว เมื่อเวียดนามได้ประกาศเอกราช เจ้าสุภานุวงศ์ (เวลานั้นอยู่เมืองวิน) ได้รับคำเชิญมาฮานอยเพื่อพบกับลุงโฮจิมินห์ ประธานรัฐบาลชั่วคราวแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2488 ทรงเดินทางกลับคืนประเทศตามทางเลข 9 ไปถึงสะหวันนะเขตเพื่อก่อตั้งกองกำลัง พร้อมปรับปรุงขบวนการในเวลา นั้น โดยสมทบอย่างแน่นหนากับการลุกฮือขึ้นทั่วไปในประเทศเวียดนาม พี่น้องประชาชนลาวภายใต้การนำของพรรคได้ลุกฮือขึ้นโค่นล้มอำนาจการปกครองเก่า แล้วตั้งอำนาจการปกครองปฏิวัติขึ้นในหัวเมืองสำคัญ ในวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2488 รัฐบาลลาวอิสระได้ปรากฏตัวต่อสายตาพี่น้องร่วมชาติที่นครหลวงเวียงจันทน์ พระสุภานุวงศ์ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลชุดดังกล่าว และนับตั้งแต่วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา ได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของบรรดากองกำลังประกอบอาวุธอิสระด้วย วันที่ 1 และ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 กองประชุมใหญ่ผู้แทนประชาชนลาวทั่วประเทศที่เปิดขึ้นอยู่นครหลวงเวียงจันทน์ ได้มีมติครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ เช่น ปลดปล่อยระบอบราชาธิปไตย แล้วสถาปนาระบอบสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน สร้างตั้งสภาประชาชนสูงสุดและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนขึ้น กองประชุมใหญ่ได้มีมติเป็นเอกฉันท์แต่งตั้งเจ้าสุภานุวงศ์เป็นประธานประเทศและเป็นประธานสภาประชาชนสูงสุด (คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว, 2534) ในกองประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 และที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2529 ของพรรคฯ เจ้าสุภานุวงศ์ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและกรรมการเมืองอีกครั้ง โดยมีสหายไกรสอน พรหมวิหาร เป็นเลขาธิการใหญ่คณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค ยิ่งไปกว่านั้น ประธานสภารัฐมนตรีได้สดุดีสรรเสริญถึงเจ้าสุภานุวงศ์ว่า “ชื่อเสียงเรียงนามของสหายได้ปรากฏเด่นชัดในฐานะที่เป็นนักกรีกชาติรุ่นแรก ที่ได้เอาชีวิตของตนผูกพันกับการปฏิวัติตลอดมา โดยไม่ย่อท้อต่อความลำบากและความเสียสละใด ๆ กระทั่งถึงไม่หวาดหวั่นต่อการถูกจับกุมขังของศัตรู ยามใดก็ต่อสู้เพื่ออุดมคติปฏิวัติอันสูงส่งเพื่อความเป็นเอกราชและความวัฒนาถาวรของประเทศ เพื่ออิสรภาพและความอยู่ดีกินดีของประชาชนลาว”

ประธานไกรสอน พรหมวิหาร ในหนังสือเรื่อง ไกรสอน พรหมวิหาร ลูกของประชาชน (คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว, 2534) ได้เขียนไว้ว่า สหายไกรสอน พรหมวิหาร เกิดเมื่อ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2463 ที่บ้านนาแซง เมืองคันทะบูลี แขวงสะหวันนะเขต เป็นลูกชายของนายลวน

ที่เป็นข้าราชการ และนางดก ที่เป็นชาวนา ภายหลังที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาลาว และชั้นประถมศึกษาฝรั่ง ที่สะพานนะเขต สหายได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนโปเต็กโตลาที่ฮานอย (เวียดนาม)

พ.ศ. 2479-2482 ได้มีขบวนการของชาวหนุ่มชาวเวียดนาม ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย สหายไกรสอนได้เข้าร่วมขบวนการนี้

พ.ศ. 2487 สหายได้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมชาวหนุ่มกู้ชาติ

พ.ศ. 2488 ได้เข้าร่วมยึดอำนาจการปกครองจากพวกฟาสซิสต์ญี่ปุ่นที่สะพานนะเขต

พ.ศ. 2492 สหายได้เป็นผู้บัญชาการกองทัพลาวอิสระในปีเดียวกัน วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2492 ได้สมัครเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และได้เป็นสมาชิกสมบูรณ์ในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2492

พ.ศ. 2498 สหายพร้อมกับบรรดาสหายสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่เป็นคนลาว ได้ร่วมสร้างตั้งพรรคประชาชนลาวขึ้น และสหายได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการใหญ่ ส่วนคณะนำของพรรคเป็นเลขาธิการของคณะพรรคทหาร พร้อมทั้งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด

พ.ศ. 2518 หนังสือพิมพ์ต่างประเทศเคยได้พูดถึงว่าสหายไกรสอนว่า เป็นผู้ให้กำเนิดก้าวอย่างใหม่ที่สำคัญที่เรียกว่า จินตนาการใหม่

พ.ศ. 2529 สหายได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการใหญ่คณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว จากมติของประชุมใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ครั้งที่ 3

พ.ศ. 2534 สหายได้รับเลือกตั้งเป็นประธานคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรคประชาชนปฏิวัติลาว จากมติของประชุมใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ครั้งที่ 1

วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2534 มติของประชุมครั้งที่ 6 ของสภาประชาชนชุดที่สองได้เลือกตั้งสหายเป็นประธานประเทศแห่ง สปป.ลาว (คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว, 2534) ท่านไกรสอน พรหมวิหาร เห็นว่า การสร้างประเทศลาวด้วยสันติภาพ เอกราช ประชาธิปไตย เอกภาพ และวัฒนาถาวร ท่านไกรสรได้เขียนว่า “มันมีความจำเป็นที่ทุกแขนงทุกภาคส่วนจะต้องนำเอาบรรดาเผ่าพันธุ์เข้าเป็นภาคส่วนหนึ่งในการเคลื่อนไหวของตน เพื่อรับประกันการปรับปรุงความเป็นเอกภาพแห่งชาติ และเพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ จึงจำเป็นจะต้องเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องต่อปัญหาดังกล่าว พร้อมนำใช้มาตรการที่มีประสิทธิผลสำหรับการยกระดับการเมือง และแนวคิดของประชาชนทุกคนเผ่าต้องส่งเสริม ขยายวัฒนธรรม ขยายการศึกษา ขยายสาธารณสุข ขยายการผลิต และจัดระบบความเป็นอยู่หลายวิธี โดยเอาใจใส่พิเศษต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นห่างไกล คนที่มีชีวิตลำบากต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ พวกเราต้องเข้าใจและคำนึงถึงความมั่งคั่งปรารถนา ฮีตครองประเพณี และความเชื่อถือของแต่ละชนเผ่าเพื่อช่วยเหลือเขาเหล่านั้นให้ดีขึ้นตามภารกิจการสร้างระบอบใหม่

การปกครองคณะสงฆ์ลาวในอดีต

ในสมัยการปกครองเดิมที่เคยเป็นราชอาณาจักรลาว ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข คณะสงฆ์ลาวแบ่งออกเป็น 2 นิกายคือ พระสงฆ์ลาวเถรวาทดั้งเดิมเรียกว่า มหานิกาย และพระสงฆ์ลาวที่ได้รับแนวคิดจากประเทศไทยเรียกว่า ธรรมยุติกนิกาย มีความแตกต่างกันอย่างรุนแรงมาก่อน พ. ศ. 2497 แล้ว โดยที่พระสงฆ์ทั้งสองนิกายมีการแบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาดเรียกว่า รวมกันไม่ได้เลย ต่างยึดถือประโยชน์ของตนเป็นหลัก แม้แต่ประชาชนชาวลาวก็พลอยแยกกันตามพระสงฆ์ไปด้วย พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายเริ่มต้นสนับสนุนฝ่ายขบวนการประเทศลาวในการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส ส่วนสงฆ์ธรรมยุตและมหานิกายบางส่วน โดยเฉพาะในเขตเมืองและหลวงพระบางอยู่ข้างฝ่ายรัฐบาลของเจ้ามหาชีวิต ดังนั้นแกนนำของพระสงฆ์เองก็ยังมีแนวคิดเป็นสองแนวทาง หลังประเทศได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส (พ. ศ.2497-2518) รัฐบาลได้ตรากฎหมายปกครองสงฆ์ขึ้นเรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 เป็นกฎหมายปกครองสงฆ์ในสมัยที่เรียกว่า พระราชอาณาจักรลาว และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ. ศ. 2502 จุดประสงค์ของการตราพระราชบัญญัตินี้คือ ให้มีระเบียบพระสงฆ์เพื่อรักษาระเบียบประเพณี (ฮึดคง) แลดูแลโบราณสถาน ขยายการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป และฟื้นฟูสมาคมและกิจการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและส่งเสริมพุทธศาสนโนบายให้เจริญขึ้น (หอมหวน บัระภา, 2555)

โครงสร้างการบริหาร การปกครองของคณะสงฆ์ในแบบเก่าตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2502 มีองค์กรสูงสุดในด้านการบริหารและผู้นำของคณะสงฆ์ลาว ได้แก่ มหาเถรสมาคม ซึ่งประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราช และพระราชาคณะอาวุโสจำนวนหนึ่ง (พระศรีธาดุ สิงห์ประทุม และคณะ, 2553) เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้นำมาใช้จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นระบบสังคมนิยมจาก พ.ศ. 2502 ถึง พ.ศ. 2518 การยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ. ศ. 2502 ก็คือการล้มระบบการปกครองสงฆ์เดิม ตลอดทั้งสมณศักดิ์ด้วย (สมณศักดิ์พระสงฆ์ลาว มี 6 ชั้น คือ 1. พระยอดแก้ว 2. พระลูกแก้ว 3. พระหลักคำ 4. พระครู 5. พระชา และ 6. สมเด็จ ตำแหน่งสูงสุดในมาตราชั้นคือ พระยอดแก้ว เทียบเท่ากับตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช เป็นตำแหน่งสูงสุดทางการปกครองคณะสงฆ์ลาว รองลงมา คือ ตำแหน่งพระลูกแก้ว เป็นตำแหน่ง รองสมเด็จ เทียบเท่าชั้นพรหมในตำแหน่งของพระสงฆ์ไทย อันดับที่ 3 คือ พระหลักคำ เทียบเท่าชั้นธรรม อันดับที่ 4 พระครู เทียบเท่าสมณศักดิ์ชั้นเทพ อันดับที่ 5 พระชาเทียบเท่าชั้นราช และอันดับ 6 สมเด็จ เทียบเท่าชั้นสามัญ) หลังจากประกาศยกเลิกตำแหน่งทางคณะสงฆ์ตาม พ.ร.บ.สงฆ์ พ.ศ. 2502 แล้ว รัฐบาลลาวคอมมิวนิสต์ได้จัดระเบียบสถาบันสงฆ์ใหม่ในปี พ. ศ. 2519 (ค. ศ. 1976) ให้สถาบันสงฆ์เข้า

มาอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด ต่อมาได้รับการจัดระเบียบพระสงฆ์ลาวให้เป็นเอกภาพ นั่นคือการรวมพระสงฆ์ลาวที่จากเดิมมี 2 นิกายคือ มหานิกายกับธรรมยุตให้ยุบรวมเป็นนิกายเดียว เรียกว่า พระสงฆ์ลาว (Lao Sangha) ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบรวมศูนย์อำนาจเหมือนกับพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และเป็นการขจัดเงื่อนไขที่ทำให้พระสงฆ์ลาวที่จะเกิดการแตกแยกระหว่างนิกายเหมือนเช่นที่เคยเกิดขึ้นก่อนช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง (หอมหวน บัวระภา, 2555) ดังนั้น คณะสงฆ์ในประเทศลาว ตั้งแต่ สปป.ลาว ได้รับการปลดปล่อย เมื่อ ค.ศ. 1975 หรือ พ.ศ. 2518 สปป.ลาว ยังมีพระสงฆ์เหมือนเดิม แต่เป็นพระสงฆ์ลาวเถรวาท ไม่มีพระสงฆ์มหานิกายหรือธรรมยุต เหมือนที่เคยมีในอดีต

การปกครองคณะสงฆ์ลาวปัจจุบัน

1. ประวัติชีวิตและผลงาน พระอาจารย์ใหญ่ มหาคำตัน เทพบัวลี ประธานศูนย์กลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว รูปที่ 1

1) กำเนิด วันที่ 10 มิถุนายน 2465 ที่บ้านโน เมืองจำปาศักดิ์ แขวงจำปาศักดิ์
 2) บวชสามเณร เมื่ออายุ 12 ปีที่วัดละครวนาราม เมืองจำปาศักดิ์ แขวงจำปาศักดิ์
 3) เข้าบวชเป็นพระภิกษุ เมื่ออายุ 21 ที่วัดท่าแดง เมืองจำปาศักดิ์ แขวงจำปาศักดิ์ โดยมีพระอาจารย์ใหญ่คุพา เป็นพระอุปัชฌาย์

4) การศึกษา จบมัธยมศึกษา เบญจธรรม 8 ประโยค ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร สังกัดวัดกัลยาณมิตร จบเบญจธรรม 9 ประโยค เป็นพระหนุ่มที่เข้าร่วมขบวนการปฏิวัติ วัดสันติภาพ เมืองปาก แขวงเชียงขวาง ราชอาณาจักรลาว ท่านยังได้ศึกษาแนวทางระบบสังคมนิยมอีกด้วย

5) ตำแหน่ง ดำรงตำแหน่งประธานศูนย์กลางองค์การกลางองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว 1 สมัย จำพรรษาที่วัดพระธาตุหลวงเหนือ นครหลวงเวียงจันทน์

6) ผลงานทางวิชาการ

- (1) คำตัน พระสงฆ์ลาวกับการปฏิวัติ พิมพ์เผยแพร่ 3 ครั้ง (โรงพิมพ์แนวโฮม)
- (2) คำตัน พุทธศาสนากับสังคมนิยม พิมพ์เผยแพร่ 1 ครั้ง
- (3) คำตัน พุทธศาสนาในลาว พิมพ์แจก 1 ครั้ง

2. คณะประจําสมัยที่ 1 กองประชุมใหญ่ผู้แทนพระสงฆ์ทั่วประเทศ

- 1) พระอาจารย์ใหญ่มหาคำตัน เทพบัวลี
- 2) พระอาจารย์ใหญ่มหาปรีชา สุทิมมะโกสาน
- 3) พระอาจารย์ใหญ่มหาทองคุณ อะนันตะสุนทร
- 4) พระอาจารย์ใหญ่มหาผ่อง สماعيل
- 5) พระอาจารย์ใหญ่มหาวิจิตร สิงหาราช
- 6) พระอาจารย์ใหญ่มหาสีทน วิสิททะธัมโม
- 7) พระอาจารย์ใหญ่ชาลี กันตะสีโล
- 8) พระอาจารย์ใหญ่มหานวนตา ลัดทะสัมพัน
- 9) พระอาจารย์ใหญ่มหาเกียนตา ลัดทะจัก
- 10) พระอาจารย์ใหญ่มหาบัวคำ สาริบุตร
- 11) พระอาจารย์ใหญ่มหาจรูญ วะชิระรังสี
- 12) พระอาจารย์ใหญ่มหาสีโห สีหะวงศ์

3. การปกครองคณะสงฆ์ลาว

ตามธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2541 ได้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) การปกครองระดับศูนย์กลาง (มหาเถรสมาคม) ประกอบด้วย ผู้แทนพระสงฆ์ทั่วประเทศ ไม่น้อยกว่า 30 รูป สูงสุดไม่เกิน 45 รูป คือ 1) ประธาน 1 รูป 2) รองประธาน 4 รูป 3) คณะประจํา 11 รูป
- 2) การปกครองระดับแขวง (จังหวัด) อย่างน้อย 11 รูป อย่างมากไม่เกิน 25 รูป ซึ่ง 1 ในคณะนั้น 5 ถึง 7 รูป เป็นคณะประจํา
- 3) การปกครองระดับเมือง (อำเภอ) ประกอบด้วยกรรมการ 7 ถึง 15 รูป ซึ่ง 1 ในคณะนั้น 3 ถึง 5 รูปเป็นคณะประจํา
- 4) การปกครองระดับวัด (บ้าน) อย่างน้อย ให้มีคณะประจํา 3 ถึง 5 รูป ธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ฉบับนี้ได้กำหนดภาระหน้าที่ของการปกครองคณะสงฆ์ไว้ชัดเจน

4. การศึกษาคณะสงฆ์ลาว

1) วิทยาลัยสงฆ์เรียนระดับ 3 ปี โดยไม่นับปีเตรียม 1 ปี ดังนี้

- (1) วิทยาลัยสงฆ์ปีที่ 1 เรียน 2 เทอม ระยะเวลา 1 ปี
- (2) วิทยาลัยสงฆ์ปีที่ 2 เรียน 2 เทอม ระยะเวลา 1 ปี
- (3) วิทยาลัยสงฆ์ปีที่ 3 เรียน 2 เทอม ระยะเวลา 1 ปี
- (4) รับเอนักเรียนที่เรียนจบมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า

(5) มีวิทยฐานะเทียบเท่าประกาศนียบัตรชั้นสูงสายวิชาชีพของโรงเรียนวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ ที่ขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ

2) การบริหารงานของวิทยาลัยสงฆ์

(1) คณะอำนวยการ

- ผู้อำนวยการ 1 รูป
- รองผู้อำนวยการ ที่เป็นพระสงฆ์ 1 รูป
- รองผู้อำนวยการ ที่เป็นคฤหัสถ์ 2 นาย

(2) สภาวิทยาลัยสงฆ์

(3) สภาวิชาการ

3) สำนักงานของวิทยาลัยสงฆ์ มีทั้งหมด 3 สำนักงาน คือ

(1) สำนักงานวิชาการ ประกอบด้วย 5 หน่วยงาน คือ

- หน่วยงานวิชา พื้นฐานทั่วไป
- หน่วยงานวิชา พุทธศาสตร์
- หน่วยงานวิชา อักษรศาสตร์
- หน่วยงานวิชา ครุศาสตร์
- หน่วยงานส่งเสริมวิชาการ สังคม กองทะเบียนและวัดผล

4) สำนักงานบริหาร ประกอบด้วย 3 หน่วยงาน คือ

- (1) หน่วยงานบริหารคัมภีร์
- (2) หน่วยงานงบประมาณและบัญชีการเงิน
- (3) หน่วยงานจัดตั้งพนักงานและนโยบาย

5) หน่วยงานกิจการนักศึกษา ประกอบด้วย 3 หน่วยงาน คือ

- (1) หน่วยงานส่งเสริมการปฏิบัติระเบียบวินัยสงฆ์
- (2) หน่วยงานเผยแผ่พุทธธรรมและวัฒนธรรม
- (3) หน่วยงานส่งเสริมกองทุนมูลนิธิและสวัสดิการ

โครงสร้างของวิทยาลัยสงฆ์แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอนุปริญา จะเรียนอักษรศาสตร์ สายครุวิทยาาสตร์ สายธรรมชาติ และระดับปริญาตรี จะเรียนสายครุพุทธศาสตร์ และครูภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรายละเอียด 2 สาย ดังนี้ 1) สายวิชาพื้นฐาน และ 2) สายวิชาเลือก

- สายวิชาพื้นฐาน ซึ่งรวมเอาทักษะความรู้พื้นฐานด้านเศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง สังคมวิทยา ภาษาอังกฤษ บรรณารักษศาสตร์ วัฒนธรรมลาว ศาสนาทั่วไป วาทยาศาสตร์ กฎหมายทั่วไป ตรรกศาสตร์เบื้องต้น การพัฒนาชุมชน ประวัติอารยธรรม และอารยธรรมตะวันออก

- สายวิชาพุทธศาสตร์ (วิชาเลือก) พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ธรรมวิภาค พุทธประวัติ วินัยมุข ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในลาว พุทธศาสนาในเอเชีย ศาสนาสากล

การเรียนการสอน วิทยาลัยสงฆ์ เรียนระบบ 3 ปี (11+3) ของกรมก่อสร้างและบำรุงครู แต่ละปี จะเปิดรับนักศึกษาที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยมีการคัดเลือกของคณะศึกษาสงฆ์ ประจำจังหวัดในทั่วประเทศ ปีหนึ่ง ๆ จะรับพระสงฆ์เข้าสอบคัดเลือกจำนวน 100-120 รูป เรียนเฉพาะ ภาคบ่าย วันละ 6 ชั่วโมง หยุดวันพระและวันเทศกาลสำคัญ เรียนจบแล้วออกปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปี 10 เดือน จึงสามารถบวชได้ นับตั้งแต่ก่อตั้งวิทยาลัยสงฆ์มาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 9 ปี มีนักศึกษา จบไปแล้ว 5 รุ่นด้วยกัน

สรุป

การเคลื่อนไหวใด ๆ ในประเทศลาวจะมีหลักคิดภายใต้กรอบการเมืองกับพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาอบรมต่อประชาชน สอดคล้องตามแนวนโยบายของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ส่วนรูปแบบการปกครองของคณะสงฆ์ลาวนั้นได้รับอิทธิพลมาจาก 2 ทฤษฎีการปกครอง คือ รูปแบบการปกครองทางตะวันตก และรูปแบบการปกครองทางตะวันออก ซึ่งการปกครองทั้ง 2 รูปแบบได้ส่งผลต่อหลักการปกครองของคณะสงฆ์ลาวอย่างมาก และเป็นรูปแบบเดียวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยประชาชนลาวของรัฐบาลลาวเช่นกัน ขณะเดียวกันองค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวก็ได้รวมเอาคณะสงฆ์ 2 นิกาย คือ มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย เข้าเป็นนิกายเดียวกัน เพื่อให้การปกครองของคณะสงฆ์ลาวมีความสามัคคีตามอย่างพระธรรมวินัย ในธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว พ.ศ. 2541 และธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2541 ได้แบ่งรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ลาวออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับศูนย์กลาง ระดับแขวง ระดับเมือง และระดับวัด ซึ่งธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ฉบับนี้ได้กำหนดภาระหน้าที่ของการปกครองคณะสงฆ์ลาวไว้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสอน พรหมวิหาร. (2520). *แนวคิดของประธานไกรสอน พรหมวิหาร ในการสร้างและขยายระบอบประชาธิปไตยประชาชนตามสังคมนิยม*. นครหลวงเวียงจันทน์ : ห้องการค้าค้ำว้าทฤษฎีและพฤติกรรม คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค.
- คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว. (2534). *เจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำปฏิวัติ*. สปป.ลาว : คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว.
- คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรค. (2558). *60 ปี พรรคประชาชนปฏิวัติลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ : ม.ป.ท.
- คณะโฆษณอบรมศูนย์กลางพรรคและศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ. (2552). *เอกสารฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และสามเณร*. นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมอบรม.
- เชิดเกียรติ อุตถากร. (2540). *ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ).
- พระมหาคำตัน เทพบัวลี. (2545). *พุทธศาสนากับสังคม*. นครหลวงเวียงจันทน์ : โรงพิมพ์แห่งชาติ.
- พระมหาบัวคำ สาริบุตร. (2538). *หลักสูตรวิทยาลัยสงฆ์องค์เจ้า*. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักวัดขาวหลวง (เอกสารเย็บเล่ม).
- พระมหาบุญทวี วิไลจักร. (2546). *หน้าที่เจ้าอธิการวัด*. นครหลวงเวียงจันทน์ : องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว.
- พระมหาวิจิตร สิงหาราช. (2543). *ประวัติความเป็นมาขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ : ห้องการ อพส. จัดพิมพ์.
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. (2528). *มูลมรดกชาติลาว*. กรุงเทพมหานคร : อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระยอดแก้วพุทธชินราชกลมหาสังฆปาโมกข์ สมเด็จพระสังฆราชแห่งพระราชอาณาจักรลาว.
- เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. (2549). *หลักสูตรศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทพิธการพิมพ์.
- วีระ ถาจ. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของโฮจิมินห์. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีธาตุ สิงห์ประทุม และคณะ. (2553). *การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและพุทธศาสนาสมัยสังคมนิยมในลาว*. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง. 6(3),73-96.
- หอมหวาน บัวระภา. (2555). *พระพุทธรูปลาวภายใต้อุดมการณ์สังคมนิยม 2518-2533*. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. 29(1), 186-216.
- อุดม ขัตติยะ. (2540). *คำปราศัยต่อกองประชุมใหญ่*. นครหลวงเวียงจันทน์ : ม.ป.ท.